

Euran kunnan osallisuus- ja vaikuttamisohjelma

Euran kunta lupaa kuunnella paremmin. Haluamme, että osallistut!

Sisällysluettelo

1. Johdanto: Kolme keskeistä kysymystä	3
Mitä on osallisuus?	3
Mitä ohjelmalla tavoitellaan?	3
Miten ohjelma on laadittu?	4
2. Esimiesten ja kuntalaisten näkemykset osallistamisesta ja vaikuttamisesta	4
Esimiesten näkemykset osallistamisesta Euran kunnassa	4
Kuntalaisten näkemykset osallistamisesta Euran kunnassa	5
3. Ohjelman strategiset tavoitteet	6
4. Kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien painopistealueet	6
Palautejärjestelmä	6
Tiedottaminen	7
Yhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö	7
Lakisääteiset vaikuttamiskanavat	7
5. Euran kunta lupaa kuunnella ja osallistaa	9
6. Seuranta ja palaute	11

1. Johdanto: Kolme keskeistä kysymystä

Mitä on osallisuus?

Osallisuus voidaan määritellä useammalla tavalla. Se merkitsee kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Osallisuus merkitsee halua ja mahdollisuutta vaikuttaa. Osallisuus on vahvasti kokemuksellista ja jaettua. Se merkitsee ihmisen omasta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista häntä koskevissa asioissa. (Aaro Harju, 2004.) Sisäasiainministeriön mukaan osallisuus voidaan jakaa tieto-, suunnittelu-, päätös- ja toimintaosuuteen. Tieto-osallisuudella tarkoitetaan kuntalaisten oikeutta saada ja tuottaa tietoa. Suunnitteluosallisuudella tarkoitetaan esim. kuntalaisten ja kunnan yhteissuunnittelua ja siihen liikkuvaa vuorovaikutusta. Päätösosallisuus tarkoittaa suoraa osallistumista kunnan päätöksentekoon. Toimintaosallisuus tarkoittaa kuntalaisten omaa toimintaa sekä itsenäisesti että yhteistyössä kunnan eri toimijoiden kanssa. (Valtionneuvoston selonteko, 2002.) Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) mukaan osallisuudella tarkoitetaan tunnetta, joka syntyy, kun ihminen on osallisena esim. opiskelun, työn tai harrastustoiminnan kautta.

Mitä ohjelmalla tavoitellaan?

Kuntalaissa (22§) määritellään, että kuntalaisilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja
- 2) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa
- 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin
- 4) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun
- 5) suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa
- 6) tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Euran Kunnassa on valmisteilla uusi strategia, jolla halutaan entisestään lisätä kunnan ja kuntalaisten yhteistyötä. Kunnassa panostetaan osallisuuden kehittämiseen ja ylläpitämiseen laatimalla osallisuus- ja vaikuttamisohjelma, mikä koskee kaikkia euralaisia. Ohjelmassa kuvataan kunnan käyttämät osallistamisen ja vaikuttamisen toimintamuodot ja luodaan kuntaan yhtenäisiä osallistamisen malleja.

Miten ohjelma on laadittu?

Ohjelman laatiminen aloitettiin keväällä 2019. Ohjelmaa varten perustettiin poikkihallinnollinen työryhmä, johon kuuluivat hallintopalveluista hallintopäällikkö, konsernin tukipalveluista talousjohtaja, vetovoimapalveluista kulttuuripäällikkö, perusturvapalveluista johtava sosiaalityöntekijä ja palveluvastaava, sivistyspalveluista sivistysjohtaja ja hyvinvointipäällikkö sekä teknisistä palveluista rakennuspäällikkö.

Ohjelman laatimista varten teetettiin kyselyt sekä kunnan esimiehille että kaikille kuntalaisille. Esimiehet vastasivat kyselyyn sähköpostitse, kuntalaisille suunnattu kysely järjestettiin sähköisesti. Esimiehille suunnatussa kyselyssä kartoitettiin kunnassa jo olemassa olevia osallistamiseen liittyviä periaatteita ja osallistamisen tapoja sekä toiveita ja tarpeita osallistamisen kehittämiseen edelleen. Kuntalaisilta tiedusteltiin kiinnostusta kuntaan liittyviin asioihin, näkemyksiä kunnan tiedottamisesta ja tiedotuskanavista, toiveita kunnan asiakaspalvelulle sekä osallistumiseen liittyviä tarpeita ja toiveita.

Osallisuus- ja vaikuttamisohjelma viedään sivistyslautakunnan kautta kunnanhallituksen käsittelyyn ja edelleen valtuuston hyväksyttäväksi. Lisäksi ohjelma viedään tiedoksi perusturvalautakunnalle ja tekniselle lautakunnalle. Ohjelma viedään tiedoksi myös nuorisovaltuustolle sekä vanhus-, vammais- ja veteraanineuvostoille. Ohjelman toteutumista seurataan jatkossa säännöllisillä kyselyillä sekä esimiehille että kuntalaisille.

2. Esimiesten ja kuntalaisten näkemykset osallistamisesta ja vaikuttamisesta

Esimiesten näkemykset osallistamisesta Euran kunnassa

Euran kunnassa esimiehenä toimiville järjestettiin kysely toukokuussa 2019. Kysely toteutettiin sähköisesti. Kyselyssä kartoitettiin palvelualueilla ja työyksiköissä käytössä olevia kuntalaisten osallistamisen muotoja sekä esimiesten käsityksiä siitä, mikä kuntalaisten osallistamisessa jo toimii, mitä kehitettävää siinä on ja mitä toimenpiteitä kuntalaisten osallistamisen lisääminen edellyttää.

Esimiehet pitävät osallisuuden lisäämistä ja monipuolistamista tärkeänä. Kunnan eri yksiköistä 76% on asettanut kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamista koskevia tavoitteita toiminnalleen. Yleisesti käytössä ovat mm. palautekyselyt ja -kanavat, eri kohderyhmien neuvostot ja raadit sekä kuntalaisten suora mukana olo tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa. Tiedottamisessa käytetään yleisesti paikallislehteä, kotisivuja, kunnan sosiaalista mediaa, jaettavia tiedotteita ja mainoksia, virallisia pöytäkirjoja sekä kouluissa ja varhaiskasvatuksessa näiden lisäksi Wilmaa ja vanhempainiltoja.

Vahvuutena koetaan se, että osa osallistamismuodoista on jo säännöllisesti toteutuvia, tiedottaminen kuntalaisille on kehittynyt ja sitä kautta osallistaminen on helpottunut. Myös aktiivinen sosiaalisen median käyttö on lisääntynyt.

Suurimpana haasteena osallistamisen lisäämiselle nähdään resurssipula. Osallistaminen edellyttää aikaa, henkilöstöresursseja sekä ymmärrystä osallistamisen merkityksestä ja mahdollisuuksista. Kohderyhmän tavoittaminen nähdään vaikeana, samoin jo tavoitetun kohderyhmän sitouttaminen mukaan toimintaan on haastavaa. Osallistamisen ei tällä hetkellä koeta kuuluvan työntekijöiden perustehtäviin, joten panostus siihen jää vähäisemmäksi. Myös käytössä olevat käytännöt vaihtelevat suuresti eri palvelualueiden ja yksiköiden välillä, yhtenäiset käytännöt puuttuvat.

Jotta osallistamista voidaan kunnassa edelleen kehittää, edellyttää se työntekijöiden ohjeistusta ja koulutusta. Tällä hetkellä koetaan, että tarvittavaa osaamista ei löydy. Kuntaan pitäisi luoda ja ottaa käyttöön yhtenäiset palaute- ja tiedotuskanavat ja -mallit. Jotta palautteen vastaanotto toteutuisi monipuolisesti, olisi hyvä harkita myös puhelinaikojen käyttöön ottamista. Tiedotuksen merkitystä korostettiin ja erityisesti sen lisäämistä.

Kuntalaisten näkemykset osallistamisesta Euran kunnassa

Kuntalaisille järjestettiin kysely lokakuussa 2019. Kysely järjestettiin sähköisesti. Kyselyssä kartoitettiin kunnan toiminnan kiinnostavuutta, nykyisiä mahdollisuuksia osallistua kunnan toimintaan sekä toiveita siitä, miten kunta voisi osallistaa kuntalaista. Kyselyssä oli myös ns. vapaan sanan osuus, jossa oli mahdollista tuoda esiin yksittäisiä näkemyksiä.

Kyselyyn vastasi yhteensä 85 kuntalaista. Vastaajia saatiin kaikista ikäluokista (15v - yli 70 v) ympäri kuntaa. 54% vastaajista kokee Euran kunnan asiat paljon kiinnostaviksi, 39% jonkin verran kiinnostaviksi ja 7% vähän kiinnostaviksi.

Kunnan asioista vastaajia kiinnostavat eniten päätöksenteko (72%), järjestettävät tapahtumat (61%), sosiaali- ja terveyspalvelut (61%), talous (60%) ja liikuntapalvelut (60%). Vähiten kiinnostavaksi koetaan maaseutupalvelut (8%) sekä ravinto- ja siivouspalvelut (13%). Yksittäisinä kiinnostuksenkohteina mainittiin muun muassa pienyritysten tuki, ympäristöasiat ja syrjäkyläiden aseman huomioiminen. Yksittäisissä vastauksissa nousi esiin myös kysymys siitä, että mitä sellaista kunta tarjoaa, mikä saisi vastaajan jäämään Euraan myös tulevaisuudessa.

Eniten tietoa kunnan toiminnasta saadaan kunnan kotisivuilta, somekanavilta sekä lehdistä (Alasatakunta). Kunnan toivotaan myös jatkossa käyttävän samoja tiedotuskanavia. Lisäksi toivotaan kotiin jaettavaa kunnan tiedotuslehteä.

Vastaajat haluaisivat vaikuttaa kunnan toimintaan erityisesti vastaamalla nettikyselyihin sekä kommentoimalla kuntaan liittyviä asioita kunnan sosiaalisen median kanavilla. Osallistumisessa tärkeimpänä pidetään ennakkotietoa suunniteltavista ja päätettävistä asioista, avointa ja monipuolista tiedottamista, kuulemis- ja suunnittelutilaisuuksia sekä tietoa siitä, miten kuntalaisen oma osallisuus voi vaikuttaa/ on vaikuttanut lopputulokseen. Ns. puskaradion merkitys tiedon kulussa nähdään suurena. Myös palautekanavat nähdään tärkeinä. Suurimpina esteinä kunnan toimintaan osallistumisessa pidetään ajan, tiedon ja vaikutuskanavien puutetta.

Toiveina kunnan toiminnalle esitettiin erityisesti laajempaa sähköisten lomakkeiden käyttöönottoa, asiakaspalveluiden tuomista kuntalaisten kohtaamispaikoille sekä sähköisiä digipalveluita (esim. asiakaspalveluchat).

3. Ohjelman strategiset tavoitteet

Kunnan toiminnan kannalta on tärkeää, että kunta ja kuntalaiset toimivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään.

Kunnassa on jo käytössä monipuolisesti erilaisia osallistamisen muotoja palvelualueesta riippuen. Muodot eivät ole välttämättä samoja kaikilla palvelualueilla. Oleellista on, että kunnan osallistamisen muotoja yhtenäistetään niiltä osin kuin se on mahdollista. Näin kuntalaisille tulee selkeä kuva siitä, miten he voivat kunnan toimintaan vaikuttaa. On kuitenkin muistettava, että palvelualueiden ollessa erilaisia, kaikki osallistamistavat eivät voi olla täysin yhteneväisiä.

Kuntalaisten osallistamisen ja vaikuttamisen kehittäminen edellyttää kunnan työntekijöiden sitouttamista uusien osallistamismenetelmien käyttöönottoon. Toimiakseen osallistamisen tulisi olla osa jokaisen työntekijän perustehtävää. Kuntalaisten onnistunut osallistaminen edellyttää myös kunnan työntekijöiltä osallistamiseen liittyvää osaamista. Näin ollen kunnassa pitäisi jatkossa panostaa työntekijöiden ohjeistukseen ja koulutukseen.

Kuntalaisten sitouttaminen kunnan toimintaan on osallistamisen perusta ja siihen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Jotta kuntalaiset saataisiin aktiiviseen vuoropuheluun kunnan kanssa, on osallistamiskanavien ja -tapojen käytön oltava säännöllistä. Osallistamisen tulee olla avointa ja oikea-aikaista. Tärkeää on myös tiedottaa kuntalaisia siitä, miten heidän osallistumisensa on vaikuttanut kunnan toimintaan.

4. Kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien painopistealueet

Euran kunnan osallisuus- ja vaikuttamishjelman painopistealueiksi on sekä kuntalaisille että esimiehille suunnattujen vastausten pohjalta nostettu palautejärjestelmä, tiedottaminen, yhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö sekä lakisääteiset vaikuttamiskanavat.

Palautejärjestelmä

Asiakaspalautteella on merkittävä vaikutus kunnan toimintaan ja toiminnan kehittämiseen. Oleellista on, että kunnan toiminnasta kerätään asiakaspalaute säännöllisesti ja siihen reagoidaan mahdollisimman nopeasti. Palautetta kerätään myös useammassa vaiheessa: niin toimintaa suunniteltaessa ja valmisteltaessa kuin toiminnan toteutuksen jälkeenkin. Kun palautteen vaikutus heijastuu kuntalaisten suuntaan, lisää se kuntalaisten luottamusta kunnan toimintaan. Kunnassa on jo käytössä erilaisia palautekanavia ja -järjestelmiä, kuten suullinen, paperinen ja sähköinen palaute. Toiminnan selkeyttämiseksi olisi palautekanavia hyvä yhtenäistää palvelu-/vastuualueittain.

Tiedottaminen

Aktiivinen ja avoin tiedottaminen on ehdoton edellytys kunnan toiminnan sekä kuntalaisten osallistamisen kannalta. Euran kunnassa tullaan panostamaan tiedon kulkuun niin kunnasta kuntalaisten suuntaan kuin kuntalaisilta kunnan suuntaan. Tiedottaminen on avointa, aktiivista ja oikea-aikaista. Tiedottaminen on aloitettava riittävän ajoissa jo asioiden/tapahtumien valmisteluvaiheessa. Oleellista on, että kuntalaisilla olisi avoimen tiedottamisen kautta tietoa siitä, miten he voivat vaikuttaa kunnan toimintaan.

Tiedotusta jatketaan myös asioiden päättämisen/tapahtumien toteuttamisen jälkeen. Tällöin tuodaan kuntalaisten tietoon se, miten he ovat toimintaan vaikuttaneet.

Euran kunta tulee käyttämään seuraavia tiedotuskanavia:

- kunnan kotisivut
- paikallislehti
- kunnan sosiaalisen median kanavat
- kotiin jaettava tiedotuslehti tarpeen mukaan sekä sähköinen tiedotuslehti

Yhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö

Jo pidemmän aikaa on puhuttu kolmannen sektorin isommasta roolista kuntien hyvinvointityössä ja palvelutuotannossa. Kunnat ovatkin nykyään entistä enemmän toiminnan mahdollistajia ja koordinoijia. Tätä helpottamaan on Eurassa laadittu yhdistysohjelma sEuralainen. Ohjelma on valmistunut keväällä 2020 yhteistyössä Euran kunnan ja SataKylän Yhdistysohjelmilla hyvinvointia ja elinvoimaa -hankkeen kanssa. Yksi ohjelman tavoitteista on tarkastella Euran yhdistyskentän nykytilaa ja vallitsevia toimintatapoja. Ohjelman vielä tärkeämpi tarkoitus on tiivistää kunnan ja yhdistysten yhteistyötä sekä miettiä yhteisiä tavoitteita kuntalaisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi. Ohjelma on konkreettinen ohjenuora sekä yhdistyksille itselleen että kunnan virkamiehille ja päättäjille.

Yhdistysohjelman toteutumisen seuranta sekä yhdistysten ja kunnan välisen yhteistyön kehittämistä varten on kunnassa nimetty viranhaltijatyöryhmä.

Lakisääteiset vaikuttamiskanavat

Kunnassa toimivat lakisääteiset vanhus- ja vammaisneuvostot, nuorisovaltuusto ja oppilaskunnat. Näiden lisäksi kunnassa toimii ei-lakisääteinen veteraanineuvosto. Neuvostoilta sekä nuorisovaltuustolta tullaan jatkossa pyytämään lausuntoja valmisteilla olevista, kohderyhmää koskevista, asioista ennen kuin ne viedään lopulliseen päätöksentekoon.

Nuorisovaltuusto

Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä (nuorisovaltuusto) ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Nuorisovaltuusto voi olla myös useamman kunnan yhteinen.

Nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa. (Kuntalaki 26 §) Nuorisovaltuustolle on Eurassa myönnetty läsnä- ja puheoikeus lautakuntien kokouksiin.

Vanhusneuvosto

Ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen.

Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. (Kuntalaki 27 §)

Vammaisneuvosto

Vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vammaisneuvosto. Vammaisneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen. Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus. Kunnanhallituksen on huolehdittava vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä.

Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. (Kuntalaki 28 §)

Oppilas- ja opiskelijakunnat

Euran kaikilla peruskouluilla sekä lukiossa toimii oppilas- tai opiskelijakunta. Oppilas- tai opiskelijakunta muodostuu koulun oppilaista. Sen tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikuttamismahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää oppilaiden/opiskelijoiden ja opetuksen järjestäjän välistä yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden/opiskelijoiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Oppilaille/opiskelijoille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Opetuksen järjestäjän tulee kuulla koulun oppilaskuntaa ennen suunnitelmien ja määräysten vahvistamista sekä ennen muita oppilaiden/opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavia päätöksiä. (Perusopetuslaki 47 § ja lukiolaki 33 §)

Hallintolaki

Kuntalaisten kuulemista käsitellään myös hallintolaissa (luku 6 ”Asian selvittäminen ja asianosaisten kuuleminen”)

Lain mukaan kuntalaisilla pitää olla mahdollisuus vaikuttaa kunnan toimintaan: ”Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla. Asian vireilläolosta ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos se vaarantaa ratkaisun tarkoituksen toteutumisen tai aiheuttaa muuta merkittävää haittaa taikka jos se on ilmeisen tarpeetonta.”

Kunta- ja hallintolain lisäksi erityislainsäädännössä on velvoitteita osallistamiselle ja kuulemiselle, jotka pitää huomioida kunnan toiminnassa.

5. Euran kunta lupaa kuunnella ja osallistaa

Euran kunta lupaa toimia avoimesti, vastuullisesti ja yhteistyössä! Otamme vastaan ideat ja toiveet. Käymme vuoropuhelua. Kohtelemme kaikkia tasavertaisesti. Kuuntelemme palautteet. Kerromme, mitä osallistumisestasi on seurannut. Seuraamme osallistumisen vaikuttavuutta ja kehitämme toimintaamme. Toimimme yhdessä kuntalaisten kanssa!

Esimerkkejä:

Kanava/toiminto	Toteutustapa	Toteuttaja
Osallistamisen huomioiminen talousarviotyöskentelyssä		
Osallisuuden huomioiminen talousarviota ja käyttösuunnitelmaa laadittaessa	Talousarvioon ja käyttösuunnitelmaan kirjataan vastuualueittain kuntalaisten osallistamiseen ja vaikuttamiseen liittyvät tavoitteet	Kaikki palvelualueet
Lakisääteinen toiminta		
Kuntalaisaloitteet	Lainsäädännön mukaisesti	Käsitellään hallintosäännön mukaisesti
Vanhus-, vammais- ja veteraanineuvosto	Kokoukset säännöllisesti, kuuleminen päätöksenteon yhteydessä	Kaikki palvelualueet
Nuorisovaltuusto	Kokoukset säännöllisesti, kuuleminen päätöksenteon yhteydessä	Nuorisopalvelut/kaikki palvelualueet
Kaavoitus	Kuntalaisten kuulemistilaisuudet kaavoitusprosessin mukaisesti	Tekniset palvelut
Tiedottaminen		
Kunnan kotisivut	Tiedottaminen, palaute ja kyselyt	Kaikki palvelualueet
Paikallislehti	Tiedottaminen, kunnan palvelualueiden aktiivinen näkyvyys	Kaikki palvelualueet
Valtuuston kokoukset	Striimaus	Hallintopalvelut
Sosiaalinen media	Tiedottaminen, palaute ja kyselyt	Kaikki palvelualueet
Kunnan tiedotuslehti	Kotiin jaettava tiedotuslehti tarpeen mukaan sekä sähköinen tiedotuslehti	Hallintopalvelut/ kaikki palvelualueet
Palautteen kerääminen ja käsittely		
Palautekyselyt ja toiminnan arviointi liittyen toiminnan tuotantoon	Palvelualueittain/vastuualueittain laaditaan palautteen keräämiseen ja käsittelyyn liittyvät mallit ja prosessointi	Kaikki palvelualueet
Kuntalaisilta tulevan jatkuvan palautteen vastaanotto ja käsittely	Palvelualueittain/vastuualueittain laaditaan palautteen käsittelyn mallit ja prosessointi	Kaikki palvelualueet
Kuntalaisten kuuleminen ja toimintaan osallistaminen		
Kuntalaisten ja viranhaltijoiden tapaamiset	Esimiesten ja kuntalaisten kahvitilaisuudet	Kaikki palvelualueet
Toiminnan suunnittelu ja toimintaan osallistaminen	Asiakasraadit, suunnittelutilaisuudet, tapahtumien toteutukset, talkoot	Kaikki palvelualueet
Yhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö	Laaditun yhdistysohjelman toteuttaminen	kaikki palvelualueet
Nuorisotilojen talotoimikunnat	Perustetaan talotoimikunnat	nuorisopalvelut
Osallistava budjetointi	Selvitetään mahdollisuudet jatkossa	
Digitaalisten palveluiden kehittäminen	Selvitetään mahdollisuudet jatkossa	Kaikki palvelualueet

Myös muita osallistamisen tapoja on olemassa ja niitä kehitetään jatkossa.

6. Seuranta ja palaute

Osallisuus- ja vaikuttamisohjelma viedään sivistyslautakunnan kautta kunnanhallituksen käsittelyyn ja edelleen valtuuston hyväksyttäväksi. Lisäksi se viedään tiedoksi muihin lautakuntiin. Ohjelma käydään läpi esimiesiltapäivässä.

Ohjelma on laadittu eri palvelualueita velvoittavaksi, kuitenkin niin, että jokaisella palvelualueella on käytössään ne osallistamisen ja vaikuttamisen muodot, mitkä heidän järjestämilleen palveluille soveltuvat. Jokaiselta palvelualueelta edellytetään, että he osallistavat kuntalaisia toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa sekä kunnallisen päätöksenteon yhteydessä. Käytössä on oltava vähintään oikea-aikainen tiedotus ja monipuolinen tiedotuskanavien käyttö, palautejärjestelmä sekä kuntalaisten kuuleminen

Osallisuus- ja vaikuttamisohjelman toteutumista tullaan seuraamaan säännöllisesti järjestämällä seurantakyselyt niin esimiehille kuin kuntalaisille. Samalla ohjelma tarvittaessa päivitetään. Ohjelman toteutumista ja päivittämistä koordinoi tätä ohjelmaa varten perustettu työryhmä.

